

**Podle kabátu
se svět měří**

Dějiny odívání v Evropě

Dějiny evropského odívání za doby raného středověku, v době, kdy po zániku Římské říše v Evropě vznikaly nové státy, byl oděv i u vznešených vrstev velmi jednoduchý. V období románské kultury se mužské oblečení skládalo ze svrchní a spodní tuniky, které měly okrouhlý výstřih a rozporek na prsou a jejich délka rozhodovala o společenském postavení majitele. Naproti tomu gotické oblečení se vyznačovalo mnohotvarostí střihu, který zdůrazňoval tvar postavy. V období renesance, se každá země Evropy vyznačovala trochu jinou kulturou a s ní se lišil i oděv. Pro Itálii, kde renesance vznikla, byla typická honosnost oděvů, španělská móda byla upnutá stejně jako španělské mravy, v Uhersku bylo oblečení ovlivněno tureckou kulturou a stylem oblékání a v německých zemích byla móda kombinací módy francouzské, rakouské a italské. Barokní móda na rozdíl od módy renesanční, neměla v každé zemi svou vlastní a jedinečnou podobu. Šlechta v celé Evropě se snažila ve všem co nejvíce přiblížit francouzskému honosnému královskému dvoru Ludvíka XIV., který udával tón evropské módě a kultuře druhé poloviny 17. století. Rokoko se v módě od baroka příliš nelišilo, ale oblečení se zhotovovalo z lehčích látek pastelových barev či se vzory malých kvítků. Výraznou změnu v módě zaznamenaly účesy. Tupírování z doby baroka byla dovršeno honosnými ozdobami jako byly modely lodí, ptačí pera či šperky a stuhy.

Na přelomu 18. a 19. století se v Anglii objevila nová móda, mnohem přirozenější a jednodušší, než móda francouzská. Nejdříve nastupovala jen zdráhavě, po Velké francouzské revoluci se však projevila naplno. S vyhlášením císařství ve Francii ale musela přijít nová móda, protože revolucionářské myšlenky Napoleonovi nevyhovovaly. Styl nové empírové módy určovala Napoleonova první žena císařovna Josefína. Dalším módním obdobím 19. století bylo období tzv. Biedermeieru. Charakterizoval ji styl vídeňských měšťanů, proto ztrácela na honosnosti. V 50. letech 19. století začalo období „Druhého rokoka“. Jednalo se o kombinaci stylu rokoka a Biedermeieru. Biedermaiera vystřídala turnýra, móda, která opět ztrácela na pohodlnosti. Od 70. let 19. století se šaty šily ve dvojdielných kompletech kabátku a sukně. Pro každý účel se nosily zvláštní šaty a doplňky jako kabelky, klobouky a šperky byly nezbytností. Od 90. let 19. století následovalo období, které vešlo do dějin jako „krásná epocha“. Móda „krásné epochy“ vycházela z předcházejícího období, byla ale mnohem jednodušší.

Chiton

Chiton (starořecky: χίτων) bylo starořecké spodní prádlo, které nosili muži i ženy; když vycházeli z domu, oblékali přes něj ještě svrchní oděv, *himation*. Rozlišujeme chiton dórský a chiton iónský.

Nošení a druhy chitonu

Dórský chitón, nazývaný také *chlaina*, byl kus vlněné nebo lněné látky, který se obepínal kolem těla a přichycoval sponou nebo knoflíkem. **Ionský chiton** byl oproti tomu pytlovitého tvaru, ze lněné látky, a přetahoval se přes hlavu. Mohl mít také krátké rukávy, dlouhé rukávy se objevují až v helénismu. **Difthera** byl kožený chiton, typický oblek otroků i venkovanů.

V době Homérově byl ionský chiton oblekem mužským a ženy nosily peplos. Během peloponéských válek se začíná opět používat dórský chiton, přes obě ramena ho nosili svobodní muži. Otroci nosili chiton pouze přes jedno rameno, aby pravá ruka zůstala volná k práci.

Přes delší ženský chiton se nosil pás a protože byl příliš dlouhý, vykasala se přesahující látka nad pás, takže vznikl záhyb zvaný *kolpos*.

Toga

Toga (lat., od tegó, pokryt) byl svrchní oděv starověkého římského občana, který se nosil jen na veřejnosti (mimo dům). Člověk vyrábějící tógy se nazýval tógař. Ve starověkém Římě bylo toto povolání vysoce ceněné. Císařem Diokleciánem bylo povýšeno na takzvané vznešené povolání. Tógaři měli za jeho vlády přístup do senátu.

Popis

Toga byl obdélný, půlkruhovitý nebo oválný kus látky asi 5 m dlouhý a 2-3 m široký, který se přehazoval přes spodní košili (tunica). Jeden konec visel přes levé rameno dopředu asi do půli lýtky, druhý šel přes záda, pravý bok a prsa přes levé rameno, případně přes levý loket nebo přes hlavu. Obě paže tak zůstaly volné a vpředu se vytvořila široká kapsa (sinus). Na rozdíl od košile, kterou nosili všichni, togu nosili jen lidé – muži i ženy – kteří nemuseli pracovat a oblékali si ji jen když vycházeli z domu.

Druhy togy

Typická toga (toga virilis, toga pura) byla z bílé vlny, chudší občané nosili tmavou togu (toga pulla), která byla také znamením smutku. V létě se nosila toga z tenké, v zimě ze silnější látky. Vysocí hodnostáři nosili bílou togu s purpurovým lemem (toga praetexta), kterou nosili také neplnoletí chlapci. Vojenští vítězové v triumfálním průvodu nosili purpurovou toga picta se zlatými hvězdami a výšivkami. Uchazeči o úřady nosili zářivě bílou toga candida (odtud naše slovo „kandidát“), obžalovaní u soudu togu tmavé barvy.

Historie

Toga byl snad původně královský oděv, za římské republiky se patrně zjednodušil a nejvíce kvetl za císařství; Římané se dokonce sami označovali jako

togati. Ke konci císařství se však toga přestala užívat a nahradila ji po stranách sešitá dalmatika, někdy i s rukávy. V současnosti je improvizovaná toga (obvykle z prostěradla) velmi oblíbený maškarní převlek, užívá se běžně na studentských večírcích v USA a odtud se zvyk šíří po světě.

Období románské kultury

Suroviny pro domácí výrobu tkaniny byly stále len, konopí a ovčí vlna. V zámožných vrstvách byly oblíbené látky dovážené z Byzance, velmi ceněný byl brokát protkaný zlatou a stříbrnou nití. Roucha se lemovala kožešinami. Prostý lid používal kožešiny vlčí, bobří či vydří, vznešená vrstva si mohla dovolit vzácné sobolí a hermelínové. Základní prvky oblečení bylo stále velmi jednoduché – tunika a plášť, stejné u šlechty i prostého lidu. Rozdíl byl pouze v kvalitě, jemnosti a barvě materiálu.

Mužský oděv se skládal ze svrchní a spodní tuniky. Spodní tunika měla okrouhlý výstřih a rozparek na prsou, oblékal se přes hlavu a pod ní se nosily nohavice, upevňované v pase. Svrchní tunika se přepasovala opaskem, upevňovaným do hladkých bronzových kruhů, nosil se přes ni plášť sepnutý na pravém rameni. Šlechta nosila plášť a tuniku dlouhou, kratší byla určena pro bojovníky a nejkratší pro prostý lid.

Ženský oděv se v zásadě od mužského nelišil. Středověká spodní tunika ale neměla rukávy, svrchní je měla dlouhé a na konci rozšířené a ve všech sociálních vrstvách se nosila dlouhá. Svobodné dívky nosily vlasy rozpuštěné, ozdobené věncem či čelenkou z textilní podložky posítá kovem, korálky nebo perlami. Vdané ženy si pod vlivem křesťanství sčesávaly vlasy pod závoje, roušky či čepce.

Románská kultura v Čechách

Základními materiály pro zhotovení oděvu byly tkaniny ze lněné a konopné příze a teplejší textilie z ovčí vlny. V našich klimatických podmínkách byly nutné i kůže a kožešiny z domácích, lesních i vodních zvířat. Textilnictví a kožešnictví bylo zároveň na vysoké řemeslné úrovni. Na základě rozboru dochovaných tkanin bylo zjištěno, že už velkomoravské ženy uměly upříst velice jemnou přízi, téměř tak jemnou, jako dnes. Nejčastěji se používala plátňová vazba, snad pro její jednoduchost, pevnost a rychlost výroby. Tkaly se jí tři druhy tkanin – velmi hustá, jemnější a poměrně tenká, a tkanina gázovitá z velmi jemné a tenké příze.

Mužský oděv se skládal ze dvou základních částí – nohavic a haleny. Nohavice byly dvě a chránily každou nohu zvlášť. Z Orientu Slované převzali nohavice volné, široké, skládané do záhybů a upevněné pod kolena. V pozdějším období byl tento typ používán východní a jižní Slované. Halena byl původně pruh plátna, jednoduchý základní oděv. Dá se předpokládat, že ji Slované nosili jako

pozdější košili, tedy krátkou. Další součástí oděvu byl kabátec nebo suknice, pravděpodobně z těžší látky a pošitý kožešinou, oblékaný přes halenu.

Základem ženského oděvu byla též halena. Přes něj se oblékalo dlouhé roucho z vlněných tkanin či ze sukna. Podle hrobových nálezů byl ženský oděv dlouhý, přepásaný opaskem. Ten se nosil buďto jednoduchý textilní, nebo kožený ozdobený plátky zlata a stříbra. Urozené ženy měly i pláště, obuví pak byly vysoko šněrované sandály nebo nízké střevíce. Velkomoravské ženy se rády krášlily šperky, nosily je nejčastěji v podobě náušnic. Na hrdle měly náhrdelníky zhotovené ze skleněných barevných perel a různých přívěsky, které měly ženu ochraňovat během nejnebezpečnějšího období ženského života – mateřství.

Gotická kultura

Tuniky zdůrazňující tvar těla, plášť a opasek ležící na bocích

Typické pro evropskou módu 14. a 15. století byl střih, a to jeho nespočetné variace, mnohotvarost a kvalita. V tomto období se také objevuje nový druh zapínání. Dosud se používalo šněrování, ale nyní se objevil nový vynález – zapínání na knoflíky a knoflíkové dírky. Ženský oděv 14. století, podobně jako mužský, měl zdůrazňovat tvar postavy. Základem byla spodní tunika s úzkými

rukávy a svrchní tunika ve více střihových variantách, známý pod názvem bliaud. Sukně přiléhala těsně k tělu, rukávy měly obvykle ozdobné cípy, pachy. Průramky, výstřih a okraj sukně býval lemován kožešinou. Významným doplňkem šatů byl opasek. V první polovině 14. století mohl být úzký a dlouhý, v druhé polovině 14. století byl pro snížení polohy sukně kratší, silnější a těžší a ležel vždy na bocích.

Nepostradatelným aspektem ženské módy byla úprava vlasů. Svobodné dívky nosily vlasy stále rozpuštěné, ozdobené čelenkami z pásků látky, honosnějšími portami zdobenými kovovými nášivkami a pro nejvýše postavené ženy byly určený diadémy, zlaté nebo stříbrné obruče ozdobené perlami a drahými kameny. Symbolem vdané ženy byl čepec. Ty nejjednodušší byly čtvercové závoje zdobené volánky a výšivkami. Koncem 14. století vznikl tzv. hennin, dlouhý špičatý klobouk z jehož špičky vlál závoj. Starší ženy nosily podviky, pruhy plátna, které kryly hlavu, tváře, hrdlo i ramena.

Na mužském oděvu se objevil nový estetický prvek, lněná či hedvábná košile. Přes tu se oblékal spodní a svrchní kabátec, jehož vzhled vypovídal o postavení nositele. Měšťanův kabátec byl v horní části přiléhavý, od pasu rozšířený. Šlechtické kabátce byly kratší, vatované, měly široká ramena, hluboký výstřih a malý stojatý límec. V této době se již formovaly šité nohavice, vzadu spojené švem, vpředu krytím, přivazovaným šňůrkami k vrchní části. Pestré v tomto období byly mužské pokrývky hlavy, od plstěných, pletených a kožešinových čapek až po klobouky a baretty. Nosily se vyšší válcovité čapky s přehnutým koncem, do módy ale přicházely i síťované čepce a turbany a z románského období stále přetrvávaly kapuci a kukly.

Renesanční móda

Podrobnější informace naleznete v článku Renesanční oděv.

Složitá politická, hospodářská i náboženská situace 15. a 16. století se odrazila i v renesanční kultuře, estetickém cítění a výtvarném umění.

Renesanční oděv v Itálii

V bohatých městských státech severní Itálie renesance vznikla a s ní i naprosto nové zvyky v oblékání. Města Miláno a Florencie nejvíce ovlivňovaly zaalpské země, zatímco v Benátkách a Janově, střediska zámožského obchodu, je znát vliv orientu. Typickým prvkem odívání byl ideál harmonie. Mužský oděv se v podstatě nelišil od oděvu z předcházejícího období. Skládal se z přiléhavého kabátce a nohavic, které jasně zdůrazňovaly linii nohou. Svrchní částí byl krátký tappert bez rukávů, řasený do pravidelných záhybů, lemovaný i podšíváný kožešinami. Starší muži nosili dlouhý řasený plášť s rukávy, který poskytoval pohodlí i důstojnost, proto byl oblíbený u učenců, a dodnes jej nosí univerzitní hodnostáři.

Nejjednodušším spodním domácím kusem oděvu u žen, byla gamurra. Skládala se ze samostatného živůtku, zepředu otevřeného a stahovaného šněrováním, z přišívaných nebo přivazovaných rukávů a sukně nabírané v pase. Přes gomurru se nosila cotta, zhotovovaná z dražších vzorovaných látek, měla výstřih, otevřené rukávy a sukni přecházející do vlečky. Esteticky významná byla i košile, která patřila díky prostřihovaným rukávům k nejhonosnějším částem oblečení, zdobila se většinou výšivkami.

V souladu se změnou oděvu se změnila i úprava vlasů. U žen byly oblíbené jemné síťky a závoje, u mužů turbany a barety.

Španělská manýristická móda

Období dominantního vlivu Španělska na evropské odívání, by se dalo přibližně ohraničit vládou Filipa II. a Filipa III., tedy cca v letech 1550 až 1620. Španělský dvorský kostým se stal vzorem pro všechny panovnické dvory a v každé zemi dostal svou jedinečnou podobu.

Ženská i mužská móda se v této době formovala korzetem, který se vyztužoval kosticemi a u dívek dokonce kovovými deskami, které měly zabránit poprsí ve vývinu. Sukni ženám podpírala krinolína s kovovými obručemi, vycpávkami z plsti a mořské trávy. Přes korzet a krinolínu si ženy oblékaly dvojité svrchní roucho z těžkého hedvábí, zdobené perlami, drahokamy, stužkami a výšivkami. Živůtek byl u krku obvykle zakončený tuhým okružím, které se v průběhu času zvětšovalo. V přísně katolickém Španělsku byl vyžadován také přísný účes. Vlasy se vyčesávaly vysoko, upevňovaly se u temene a zdobily se šperky nebo malými kloboučky. Účes mužů byl krátce střižený, nosily se i krátké bradky. Pokrývkou hlavy byl baret a vysoký tuhý klobouk. Vrchním oděvem byl krátký pláštěk v podobě pelerínky. Krátké objemné nohavice sahaly pouze do poloviny steh, proto se staly punčochy důležitou oděvní součástí. Módní a přepychové byly pletené hedvábné punčochy. Pletly se i z vlny a bavlny, méně zámožní nosili punčochy šité ze sukna.

Tato móda, ač deformovala lidskou postavu, se v Evropě stala naprostým hitem, úplně vytlačila přirozenější módu italskou a udržela se dlouho do 17. století.

Uhersko

Renesanci do Uher přinesla Beatrice Aragonská, manželka krále Matyáše Korvína a dcera neapolského krále Ferdinanda I. Na mramorovém reliéfu od Szépművészetiho v muzeu v Budapešti je zobrazená ve svém korunovačním rouchu, má vysoko odhalené čelo, vlasy sčesané dozadu pokryté lehoučkým závojem. Šaty z hedvábného vzorovaného damašku mají hluboký výstřih, vpředu šněrovaný živůtek a je z něj vidět bílou košili.

Mužský oděv charakterizovaly prvky německo-italské a turecké módy. Charakterizovali ho spodní košile, přiléhavý kabátec, nohavice a svrchní volný plášť. Kabátec se vpředu zapínal na knoflíky od hrdla až po pás. Dlouhé úzké

rukávy sahaly až na hřbet ruky. Praktickým doplňkem byl opasek zhotovený z orientálních tkanin nebo z pletených hedvábných šňůr. Typickou ozdobou charakterizující uherský oděv bylo zapínání na knoflíky a smyčky. Knoflíky a spony u nejzámožnějších šlechticů skutečným uměleckým dílem, většinou stříbrné či pozlacené s drahými kameny a polodrahokamy.

Německý renesanční oděv

Německá móda se formovala jako kombinace módy burgundského dvora, některých prvků módy italských měst a oděvu rakouského císaře Maxmiliána.

Ženský oděv charakterizoval přiléhavý, hluboko dekoltovaný živůtek a bohatá, jemně řasená sukně. Rukávy, tvořící dominantu oděvní linie, byly často velmi pompézně tvarované, prostřihované a přivazované k živůtku. Košile sahala postupně výše, až přikryla hrudník a hrdlo úplně. Zakončoval ji malý volán, předchůdce pozdějšího okruží. Prodloužily se i rukávy a sahaly často i po prsty. Na rozdíl od slunečné Itálie si ženy v německých zemích vyčesávaly vlasy nahoru, dívky si zaplétaly vrkoče. Účesy se překrývaly rozličnými čepci, vzácně i barety.

Mužský oděv se skládal z původně krátkého, později se prodlužujícího kabátce, s bohatými dekorativními rukávy a z užších, často bizarně prostřihovaných nohavic, na které se soustředila pozornost módy. Na kabátec se oblékala do záhybů skládaná volná suknice se širokými rukávy přepásaná opaskem. Svrchní oděv tvořila bohatě řasený dlouhý kabát podšitý kožešinou. Muži v tomto období nosili vlasy nakrátko a rovně sestřižené.

Anglická renesanční móda

Mužská móda se v Anglii jen mírně odchýlila od španělského vzoru. Okruží na krku a na zápěstí se změnilo na krajkový límec a manžety. Další odchylkou byla mnohem větší barevnost. Módní byly barvy jako bristolská červená, kendalská zelená a coventryská modrá.

Ženy se snažily oblékáním co nejvíce napodobit královnu Alžbětu I. Obvykle se nosily šaty s hlubokou dekoltáží a dvojitým límcem křídlovitého tvaru. Živůtek vybíhal do velmi úzké špičky, rukávy převyšovaly výšku ramen. Sukně měla sudovitý tvar a byla kratší, než by strpěli ve Španělsku.

Baroko

Příklad barokního scénického kostýmu - oblý výstřih, úzký pas, bohatá sukně, perlový náhrdelník a náušnice, Madame de Montespan, milenkyně Ludvíka XIV.

Baroko vzniklo jako ostrý kontrast renesance. Umělecká díla, stavby a samozřejmě móda měly působit na lidské city a ohromovat svou velkolepostí, bohatostí a nádherou. Postupem času se šlechta snažila co nejvíce napodobovat francouzskou módu po vzoru Ludvíka XIV. V ženském oděvu byl stále více oblíbený oválný výstřih, který odhaloval poprsí, ramena a šíji. Jednoduchá

spodní košile měla hladké rukávy, nejčastěji byla červená. Důležitým prvkem oblečení byl korzet vyztužovaný velrybími kosticemi, v extrémních případech i kovem. Stahoval především pas a zdůrazňoval poprsí. Svrchní bílá košile měla oválný nebo čtvercový výstřih. Rukávy z hedvábných tkanin se postupně zkracovaly, až na konci 17. století odhalovaly celé předloktí. Nosily se ve více variacích, od hladkých ozdobených jen stužkami až po rukávy zakončené několika řadami krajek. Kontrast k útlého živůtku tvořila široká, bohatě zdobená sukně.

Podstatná změna také nastala v úpravě vlasů. Od lehce zvlněných účesů z poloviny 17. století se vlasy začaly tupírováním zvedat do výšky. Oděv a účes zdůrazňující krk, paže vyžadovala i jiný druh šperků. Na každém obraze z této doby vidíme víceřadé perlové náhrdelníky a náušnice. Perly se našívaly i na sukně a čepce či vplétaly do vlasů.

Nejhonosnější součástí mužského oděvu byla košile slezatým límcem a manžetami. Přes ni s oblékala vesta s užšími rukávy sahající po kolena. Svrchním oděvem byl kabátec, stejně dlouhý jako vesta se širšími rukávy, které odhalovaly manžety od košile. Nohavice sahaly pod kolena, doplňovaly je punčochy upevňované provázky. Typické pro mužskou módu 17. století byla úprava hlavy, tedy bohatá paruka z pravých vlasů i vlny, kterou tvořila soustava velkých loken padajících mnohdy až na hrudník.

Rokoko

Přirozenou reakcí na konec barokního období, které skončilo smrtí Ludvíka XIV. roku 1715, bylo postupné formování nového uměleckého slohu, který kladl důraz na hravost, bezstarostnost a požitkářství.

Střih ženského i mužského oděvu se víceméně shodoval s barokem, byl však zhotovován z lehčích látek pastelových barev nebo se vzorem velkých i drobných kvítků. Estetickým vyjádřením ženské krásy byl kontrast mezi úzkým pasem a ohromnou sukní, podpíranou spodní obručovou sukní - krinolínou. Formovala se do podoby koše, kupole kalichu nebo oválu. Největších rozměrů dosáhla ve 40. a 60. let 18. století. Sukně vrchních šatů byla po celé své délce, po vzoru baroka, ve středu rozstřižená a odhalovala spodní sukní. Ženské účesy postupem času nabývaly větších rozměrů a podivuhodnějších tvarů. Včesávaly se do nech modely lodí, umělé ovoce, ptačí pera nebo osvědčené stuhy a šperky. Pánská móda byla oproti Baroku střízlivější. Paruka se zmenšila (bez velkých loken) a kalhoty se zúžily.

19. století

Přelom století

V Anglii, která byla v té době nejrozvinutějším státem, se začala už v 18. století formovat i vlastní móda, jednodušší a přirozenější než francouzská. Ve Francii

se tato móda prosadila až v 80. letech 18. století. Při všem nadšení pro přírodu a antikou se však šlechta nechtěla vzdát luxusních ozdob a drobností období rokoka. Proto se je snažili přizpůsobit nové módní linii. Ta se naplno projevila až po Velké francouzské revoluci. Nejcharakterističtějším prvkem mužského oděvu byl kabát šitý z vlněných tkanin. Měl přiléhavý pohodlný střih, užší límec, klopky a úzké dlouhé rukávy. Tento styl ovlivnila uniforma. Nohavice se šily nejen z vlněných látek, ale i ze světlé kůže. Sahaly stále jen po kolena a zapínaly se na knoflíky. Elegantním prvkem v odívání byla vesta a kravata. Ta bývala bílá, rozšířila se, obtáčela se dvakrát až třikrát kolem krku a vpředu se vážala na uzel. Kord, znak šlechty, byl nahrazen koncem 18. století hůlkou.

V ženském oděvu se namísto obručí používaly jen vycpávky, které se přivazovaly v pase a na bocích, později se však upustilo od zvětšování objemu sukně. Korzety se používaly jen pod určitý typ šatů a nestahoval se tak pevně. Bílé či jemné vzorované látky původně z Anglických kolonií svojí lehkostí vyzdvihovaly jednoduchou linii a dávaly ženám nový půvab. Výstřihy se nosily menší, rukávy užší a delší a v pase se uvazovala široká barevná porta (stuha). V souladu s oděvem se změnily i účesy. Přestaly se pudrovat a bývaly upravené do bohatých loken.

Klasicismus

Roku 1804 bylo ve Francii vyhlášeno císařství. Napoleonovi Bonapartovi nevyhovovaly ideje, které tak nadchly revolucionáře. Empírový styl měl proto symbolizovat moc a slávu nově vzniklé říše.

Oblibu si opět získaly těžké látky a zlaté a stříbrné výšivky. Původně dlouhé splývající tuniky se střihem rozdělily na krátký živůtek s velkým výstřihem a nabíranými rukávy a sukni s dlouhou vlečkou. Majestátní krásu šatů doplňoval i plášť s vysokým stojatým límcem.

Módně oblečený muž nosil frak, nejčastěji tmavomodrý, tmavozelený nebo tmavohnědý, bílou košili, vestu a přiléhavé nohavice doplněné punčochami. Doplněk byly cylindry nebo dvojrohé „napoleonské“ klobouky, barevné rukavice a vycházkové hole.

Biedermeier

Související informace naleznete také v článku Biedermeier.

Módu období mezi Vídeňským kongresem (1815) a koncem 40. let 19. století charakterizoval jakýsi měšťanský styl. Také se začaly rozvíjet módní domy, např. Worth v Paříži, kde si nechávaly šít šaty nejzámožnější dámy, velkou zásluhu na tom měl šicí stroj, vynalezený ve Spojených státech a později průmyslově vyráběný a vyvážený do Evropy.

Kontrastem štíhlého pasu se stala linie oblých klesajících ramen zdůrazněná širokými dlouhými rukávy. Starší ženy nosily šaty více uzavřené, mladší dívky si oblíbily oválné výstřihy a sukně nabyla zvonovitého tvaru. Nosily se i trojúhelníkové šátky a šály s drobnými výšivkami. Na plesové šaty se

používaly hedvábné látky, letní šaty se zhotovovaly z bavlněných látek, které se lépe praly, a na zimní šaty byly používány vlněné látky a těžké hedvábí. Mužský oděv se příliš neodlišoval od oděvu klasicistního.

V 50. a 60. letech 19. století se rozvinula tzv. móda druhého rokoka. Technickým zlepšením byly ocelové obruče, které umožnily odlehčení sukně i přes její značné rozměry. V této době byl také vynalezen šicí stroj, který se začal průmyslově vyrábět v Americe a v 50. letech se rozšířil i do Evropy.

Oblíbeným dekorativním prvkem v ženském oblečení bylo členění sukně vpředu všitým klínem, který tak tvořil dojem druhé sukně schované pod tou první. Pro pozdější roky byly charakteristické i široké volány, především na letních a plesových šatech. Zúžení rukávů umožnilo znovuvzkříšení kabátků nazývaných vizitky, zpočátku poměrně jednoduchých, později složitějších s různými střihovými obměnami.

Ve znamení turnýry

Koncem 60. let 19. století, v době, kdy se přestávala nosit móda Biedermeieru, vnikla do vyšších vrstev nová móda, které propadly všechny ženy. Jejím základem byl těsně stažený korzet a vycpávka z koňských žíní – turnýra, která se přivazovala vzadu v pase. Pozorovateli se proto při pohledu z boku naskytl pohled na nepřírozeň esovitě stylizovanou postavu. Vysoko zdvihnuté poprsí, silně stažený pas a velmi zdůrazněná zadní část. Ženu opticky zvyšovaly dlouhé vlečky a vysoké účesy. Šaty se šily z látek, které měly rozličnou strukturu a vyznačovaly se ostrými barvami, např. tmavě modrou, ostře zelenou, fialovou a rudou.

V 70. letech se šaty začaly šít jako dvojdílné komplety, kabátek a sukně. Kabátek pro každodenní nošení byl uzavřený, výstřihy měly jen plesové šaty, měl přiléhavé rukávy a svou délkou přesahoval pas. Každý druh šatů měl specifické vlastnosti. Domácí oděv kladl důraz na pohodlnost, cestovní na praktičnost a plesové šaty měly svou noblesou umocňovat krásu ženy. Ke každým šatům byly nutné jiné doplňky, klobouky, vějíře, kabelky a boty.

Mužský oděv se v této době vyznačoval jednoduchostí, byl převážně tmavý. Frak byl již výhradně večerním oděvem, pro každodenní nošení ho vystřídal žaket, později sako. Byl volnější a patřily k němu pruhované kalhoty. V této době se poprvé objevuje smoking.

„Krásná epocha“ – přelom století

Na rozdíl od velmi zdobených šatů z minulého období, byla pro módu „krásné epochy“ typická větší jednoduchost. Štíhlost ženského pasu kontrastovala se širokými rameny a hladkou zvonovitou sukní. Dojem křehkosti zvyšovaly i vyčesané účesy a drobné okrouhlé kloboučky - kapotky. Šaty byly stále dvojdílné, kabátek byl však redukován jen na živůtek. Zvláštní pozornost opět získaly rukávy, tentokrát všíváné vysoko s drobnými záhyby. Sukni rozšiřovaly klíny a obruby. Klobouky, rukavice a kabelky byly pro dámu stále nezbytností.

S přelomem století se objevil nový trend košilových šatů. Přímou na těle se nosila košilka se stahovacím výstřihem, přes ni korzet a živůtek. Ten byl buď jednoduchý bez rukávů, pokud je měl, byl lemovaný krajkami. Přes několik bavlněných spodniček se navlékala spodnička hedvábná, která tvořila základ pod sukni a sukně taťová, jejíž šustění upozorňovalo na zámožnost nositelky. Typické oblečení prvního desetiletí se skládalo z zvyšované našasené blůzy s vysokým límečkem a dlouhé sukně rozmanitých tvarů.

Pánská móda nabrala sportovního a praktického rázu. Tvořila ho košile, vázanka, sako a přiléhavé kalhoty. Na sport se začaly nosit pumpky, kalhoty s vykasanými okraji, které byly praktické při jízdě na bicyklu. Na hlavě se poprvé u mužů, ale i u žen, objevily slamáky.

20. století

V období před a během první světové války se objevil nový módní styl. Jeho základem byly rovný korzet a dlouhá sukně zužující se směrem ke kotníkům. Bohužel v takto šitých šatech nebyly ženy schopny normální chůze, musely cupitat. Pod sukněmi zmizely spodničky, výstřihy začaly opět pomalu odhalovat krk. Po představení baletu Šeherezáda v Paříži nastalo období těžkých brokátů živých barev zdobených zlatem, stříbrem a ocelí.

Po první světové válce se ženská móda opět radikálně změnila. Sukně se zkrátily až po kolena, pas klesl pod přirozenou hranici. Rukávy vyšly z módy, šaty se šily jen s ramínky, či velmi krátkými rukávky. Dlouhé rukávy měly pouze kabáty a svetříčky. Účes se zkrátil na mikádo, popřípadě se dlouhé vlasy svazovaly do drdolů. Byly šity i speciální sportovní oblečení, byly to většinou krátké šortky a košilka bez rukávů sešité k sobě a přepásané páskem.

Hospodářská krize znamenala pro módu 30. let 20. století novou revoluci. Krátké sukně a účesy z dvacátých let byly zapomenuty téměř ze dne na den. Obojí nabylo opět ztracené délky. Sukně se od pasu rozšiřovala, pas se zvedl do původní polohy a byl zdůrazňován vázačkou nebo páskem. Eleganci protáhle siluety zdůrazňovaly dlouhé úzké rukávy a vyznačená ramena.

Přídělový systém 2. světové války vnesl do oblastí módy zcela nový přístup. Oblečení se mnohem více podobalo uniformě. Pro čtyřicátá léta byla proto typická hranatě vypadající vycpaná ramena, úzké sukně s jedním či dvěma sklady sahající po kolena. Oděvy se šily z bavlněných barevných látek, ale používaly se i netypické tkaniny, např. záclonovina.

Po 2. světové válce se móda měnila téměř každým rokem. Do šedesátých let panoval módní diktát pařížských módních salónů. Od sedmdesátých let byla novost modelů založena na neobvyklých kombinacích, později se začala formovat i móda odpovídající politickým názorům či hudebnímu vkusu nositele. Každý módní návrhář si vypěstoval svůj módní styl, každý měl k módě individuální přístup.

Dnešní nejčastější oděvy

Košile

Košile je společně s tričkem nejrozšířenější oděv sloužící k zakrytí horní části těla. V porovnání s tričkem je považována za společenštější a na rozdíl od něj je vhodné její spodní část nosit zastrčenou v kalhotách. Košile se také vyznačuje límcem, rukávy a zapínáním na knoflíky.

Název pochází z pozdně latinského slova *casula*, označujícího římský plášť s kapucí.

Historie

Nezbytnou součástí pánského společenského obleku se košile stala v 18. století, kdy přestala být považována za spodní prádlo. Od poloviny 20. století postupně proráží také do dámského šatníku. V současné době je společně s tričkem nejrozšířenějším typem svrchního oděvu, který je možno užívat nejen jako součást formálního obleku, ale také při každodenním nošení do školy či zaměstnání či jako volnočasový oděv.

Vzhled a způsoby nošení

Typická košile má límec, dlouhé rukávy a vertikální zapínání na knoflíky, které lze rozepnout po celé délce.

Obvykle je při formálních příležitostech i při každodenním užívání do školy či zaměstnání nošena zastrčená do kalhot, při volnočasovém nošení je však možné a časté i nošení košile přes kalhoty. Mimo formální příležitosti je navíc možné nosit košili s krátkými rukávy. Typickým doplňkem košile je kravata upnutá pod límcem. Pokud je košile nošena bez kravaty, obvykle je poslední knoflík ponechán rozepnutý.

Uniformy

V mnoha zemích je košile základem školních uniforem, typická je však i pro služební či skautské uniformy. Jako součást mužských či chlapeckých uniforem je obvykle nutné ji nosit zastrčenou do kalhot, v případě žen a dívek bývá tato úprava často jen doporučena.

Další typy košil a svrchních oděvů

Košile dala po dobu své existence vzniknout řadě dalších svrchních oděvů, které jsou určeny ke specifickým účelům:

- ✧ tričko nebo triko – oděv vzniklý zjednodušením košile, nemá límec, knoflíky a obvykle je s krátkými rukávy;
- ✧ polotričko – tričko se zavírání do V s límcem a na knoflíky, krátké i dlouhé rukávy;
- ✧ tunika – jednoduchá košile, složená pouze z předního a zadního dílu;
- ✧ blůza – dámská košile, termín je používán také pro označení vojenské košile;
- ✧ noční košile – velmi dlouhá a široká, používá se na spaní;
- ✧ švédská košile – košile se zjednodušeným zapínáním na dva knoflíky po stranách krku.

Nežehlicí košile

Nežehlicí košile je košile vyrobená ze speciální látky, kterou není potřeba po vyprání a usušení žehlit, a přesto oděv nevypadá pomačkaně. Snížení mačkovitosti bývá dosaženo nejen speciální povrchovou úpravou materiálu, ale také vložením pevných pásek do problematických švů, díky kterým zůstávají košile po vyprání a usušení téměř rovné a hladké. Další fáze, při které se nežehlicím košilím „kóduje do paměti“ nemačkovitost a schopnost materiálu vrátit se po vyprání a usušení do původního tvaru, je úprava ve speciální peci. Posledním článkem pro zdokonalení kvality je aplikace změkčujících komponentů do materiálu.

Tričko

Tričko neboli triko (anglicky t-shirt) je část oblečení, která slouží k zakrytí horní části těla. V podstatě jde o druh košile s krátkými rukávy, ačkoliv existují i trička s rukávy dlouhými. Stejně tak tričko může mít límec nebo knoflíky, ale existují i trička bez. Tričko je považováno za méně formální druh oblečení než například zmíněná košile.

Trička jsou běžně vyráběna z bavlněných nebo polyesterových vláken nebo jejich kombinace. Bývají také zdobena textem či obrázky, které se na triko aplikují různými technologiemi - od potisku po nášivky či ruční malbu. Specifický výsledek lze získat tzv. batikováním.

V některých muslimských zemích není ženám dovoleno nosit tričko na veřejnosti.

Polotriko

Polotriko (známé také jako golfové triko, tenisové triko či polokošile) je horní díl oděvu střihu klasického trika s tím rozdílem, že v oblasti kolem krku má límeček a obvykle 2 až 3 knoflíčky na zapnutí svrchního dílu. Může nebo nemusí mít náprsní kapsu.

Tento typ trika se vyvinul z oblečení hráčů tenisu a s jeho výrobou započala značka Lacoste, neboť jejím zakladatelem byl francouzský tenista René Lacoste,

který se proslavil nejen svým tenisovým nadáním, ale také tím, že polo triko jako první používal během tenisových zápasů. Polotriko postupně proniklo do některých dalších sportů (golf, jezdecké pólo, různé míčové a týmové hry), poté mezi volnočasové oblečení a to u mužů i u žen.

Český název není odvozen ze slova polovina nýbrž od slova pólo - jezdeckého sportu.

Tunika

Tunika (z lat. tunica) byla starověká římská košile, často s krátkými rukávy. Nosili ji muži i ženy, doma i při práci, svobodní lidé přes ni na veřejnosti nosili togu. Ve středověku se tunika nosila jako svrchní oděv.

Popis

Tunika byly původně dva obdélné kusy látky, obvykle lněné nebo vlněné, na ramenou sepnuté sponami. Velmi brzy se však oba kusy na ramenou i po stranách sešívaly a často měla tunika i kratší nebo delší rukávy. Tunika sedláků, řemeslníků a vojáků sahala nad kolena, tuniky žen a svobodných občanů po kotníky, a v každém případě se v pase převazovaly provazem nebo opaskem. Bohatší lidé nosili tuniky barevné, případně i různě ozdobené – například římsští senátoři měli vpředu na tunice svislý purpurový pruh. Zejména v chladnějších krajích se nosila tunika s dlouhými rukávy, římsští legionáři někdy nosili přes spodní lněnou tuniku ještě svrchní vlněnou.

Církevní oděv

Jako tunika bývá označován dlouhý oděv používaný v katolické církvi, přes který se obléká svrchní řádový oděv, další součásti liturgického oblečení ap. Tunica alba (bílá tunika) je základní spodní oděv kněze, dlouhá bílá košile. Dalmatika má podobu kratší tuniky a bývá zdobená.

Historie

Tunika se podobala řeckému chitónu a pocházela snad z Indie. Ve středověku se tuniky staly svrchním oděvem, bývaly vlněné nebo lněné, často pestře barevné a vyšívané. Bohatí lidé mívali i hedvábné tuniky.

Tunika v současnosti

V současnosti se tuniky nacházejí v dámských šatnících a představují rozvolněné halenky různých střihů a barev z různých materiálů. Prodloužená délka pod zadek nebo až po kolena opticky prodlužuje postavu a zakrývá její nedostatky. V současnosti se tuniky vyrábějí s dlouhými, tříčtvrtečními nebo krátkými rukávy. V obchodech lze najít i tuniky bez rukávů.

Blůza

Blůza je část oblečení sloužící k zakrytí horní části těla.

Podobnost s košilí

Blůza je velmi podobná košili. Jediný rozdíl je v tom, že na košili jsou knoflíky vpravo a dírky vlevo - pánské zapínání, zatímco na blůze je tomu naopak - má dámské zapínání. Historický původ tohoto rozdílu je ten, že pánové se převážně oblékali sami, kdežto dámy strojily služky.

Součást vojenské uniformy

Pojem blůza se také používá pro krátký vojenský kabát, nošený přes košili jako svrchní oděv nebo pod plášť.

Pravopis

Starší český pravopis, odkazující na cizí původ, byl blusa. V češtině se kroužkované ů píše uprostřed slov, které čeština nepřijala z cizích jazyků, což případ slova blůza není. Ústav pro jazyk český však u tohoto přejatého a zdomácnělého slova stanoví pravopis s kroužkovaným ů, tedy blůza.

Noční košile

Noční košile je druh oblečení, které se používá pro spaní. Charakteristickým znakem noční košile je, že je tvořena jedním kusem oblečení (na rozdíl od pyžama) a obléká se přes hlavu (na rozdíl od overalu).

Historie

Noční košile se vyvinuly z dlouhé spodní košile. Spodní košile se nosila celý den pod vrchním oblečením. Večer se svléklo pouze vrchní oblečení, spodní košile se na spaní nesvlékala. Ve spodní košili spali muži i ženy, přičemž ženy používaly košili delší než muži.

První zmínky o spaní v košilích jsou ze 7. století. V Čechách je o "sukni ložničné" zmínka poprvé roku 1492. První noční košile byly velmi rozměrné, jinak celkem podobné denním, a stejně jako ony patřily k výsadám majetnějších lidí. Všeobecně se noční košile ujmá až v 19. století, v některých zemích ještě později.

Až do 19. století byla noční košile jediným druhem nočního prádla, který nosili muži, ženy i děti. Teprve koncem 19. století a zejména na začátku 20. století se vedle nočních košil začala používat také pánská pyžama. Dámská pyžama se objevují až po první světové válce.

V československé armádě byly noční košile používány až do roku 1965 (od roku 1960 se postupně nahrazovaly pyžamou).

Druhy nočních košil

Noční košile lze rozdělit podle střihu na:

- ✧ tričkové – nejrozšířenější, jednoduchý střih bez límce, ve všech délkách, rukávy krátké i dlouhé. Krátké noční košile tričkového střihu jsou též nazývány maxitrika,
- ✧ klasické – s límcem a několika knoflíky v horní části, délka střední a dlouhá, rukávy dlouhé,
- ✧ košílkové – bez rukávů, s prádlovými ramínky, délka krátká až střední, používají výhradně ženy,
- ✧ pyžamové kabátky – pyžamový kabátek jako u klasického pyžama s límcem a s knoflíky po celé délce, avšak délky do půli stehen, rukávy dlouhé. Používá se samostatně bez kalhot, obvyklým doplňkem je pásek. Používají výhradně muži,
- ✧ historizující – široká noční košile z bílého plátna s dekoracemi (krajky, volány), délka dlouhá, rukávy dlouhé, pro muže i ženy.

Doplňkem tričkových a historizujících nočních košil může být noční čepička, což je kuželovitá čepice s pružným lemem obvykle ukončená střapcem.

Materiál

Většina nočních košil je vyrobena z bavlněného či směsového úpletu (tričkové, košílkové) nebo bavlněné, směsové či syntetické tkaniny (klasické, košílkové, pyžamové kabátky). Historizující noční košile se vyrábějí z odpovídajících materiálů, nejčastěji ze lněné tkaniny.

Současnost

V současné době je noční košile běžným druhem nočního prádla. Noční košile používají muži i ženy, ale u žen jsou noční košile ve větší oblibě.

Švédská košile

Švédská košile byla košile se zjednodušeným zapínáním na dva knoflíky po stranách krku nošená v Československu kolem roku 1960.

Na rozdíl od klasické košile neměla vpředu vertikální zapínání a oblékala se přes hlavu. Charakteristickým znakem švédské košile byl široce rozevřený límec, který se vpředu po stranách krku připínal dvěma knoflíky k přednímu dílu.

Kulturní reference

Švédská košile se zmiňuje v písni Sametová hudební skupiny Žlutý pes. Švédské košile jsou k vidění např. v televizním seriálu Sanitka.

Vesta (oděv)

Vesta (z lat. vestis, oblek) je část oblečení, jež slouží k zakrytí horní části těla. Obvykle bývá bez rukávů, existují však i pletené vesty s rukávy. Běžně se nosí přes košili a kravatu a pod sakem jako součást formálního pánského oděvu. Tvoří také nedílnou součást klasického třídílného obleku.

Historie

Vesta je jednou z nemnoha oděvních součástí, u níž se přesně ví, kdy se objevila. Zavedl ji anglický král Karel II. v období restaurace britské monarchie, kdy ji prohlásil za součást správného oblečení. Během 17. století se stala běžným kouskem pánského oděvu. V té době byly v módě bohatě zdobené barevné vesty. Ke konci 19. století se pak stala nedílnou součástí nově vznikajícího klasického obleku. Zhruba od 50. let minulého století přestala být u obleku nezbytně vyžadována. Kalhoty nošené k vestě tradičně držely šle nikoli opasek.

Charakteristika a užití

Vesta se zapíná vepředu stejně jako sako, a to buď na knoflíky, či na patentky. A tak jako obleky se i vesty dělí na jednořadé a dvouřadé, nezávisle na formálnosti oděvu. Jednořadé vesty jsou však obvyklejší. Podle stylu mohou být vesty též opatřeny klopami.

V dřívějších dobách nosili muži své kapesní hodinky v kapsičce vesty s řetízkem provlečeným knoflíkovou dírkou. To se však s příchodem náramkových hodinek změnilo.

V dnešní době se pánské společenské vesty stále víc stávají doplňkem pánského šatníku a nosí se i mimo společenské události. Do zaměstnání je nejvhodnější kombinovat je s vhodnou úzkou kravatou. Pro volnočasové aktivity jsou především určeny vesty pletené, jež by měly ladit se svetrem či košilí, dále pak vesty zimní a sportovní.

Svetr

Svetr je druh oblečení. Svetr bývá nejčastěji pletený a používá se v chladnějším období k zahalení horní části těla, tzn. trupu a rukou. Svetru, který zahaluje i krk, se říká rolák. Svetry mohou být jednobarevné či vícebarevné, se vzory nebo bez vzorů. Používají se k zateplení těla, nikoliv k jeho ochraně před větrem i deštěm. Svetr může být buď pulovr (pullover – oblékaný přes hlavu), nebo rozepínací kardigan.

Svetr může být pleten z přírodních nebo umělých vláken. Praním se může srazit.

Historie

Teplé pletení oblečení používali už ve starověké Číně a Mezopotámii, zejména jako spodní prádlo a ponožky. V novověku začali lidé v Evropě nosit tenké pletené halenky podobné dnešním svetřům.

Masového rozšíření se svetr dočkal teprve ve 20. letech 20. století díky vynálezu pletacího stroje na svetry. Svetr byl původně pouze mužským oděvem, pánové ve svetrech zejména sportovali. Coco Chanel, módní vizionářka, však svetr zpřístupnila i dámám.

Od 30. let vzrůstá obliba domácího pletení a kvůli hospodářské krizi a pozdější druhé světové válce s tato záliba stává spíše nutností. Po druhé světové válce se objevují mnohé nové tkaniny a barvy, na což lidé reagují vyšší poptávkou po svetrech.

V 80. a 90. letech se stávají módními staré obnošené svetry, ve stejném období se svetry stávají spíše společenským oděvem a lidé si na sport oblékají mikiny. Díky levnější výrobě a pokročilejším technologiím je domácí pletení opět jen zálibou.

Mikina

Mikina je druh oděvu zakrývajícím horní část těla, který se nejčastěji nosí ve volném čase. Jde o velice oblíbenou část oděvu zvláště u mladé generace. Mikina může být buď doplněna kapucí nebo může být bez ní.

Pravděpodobný původ slova

Mikiny se v tehdejší Československu objevily, když pronikly ze Západu jako součást tehdejších módních trendů. Velmi často to byl pulovr s výrazným potiskem obrázkem Mickey Mouse. To vedlo k názoru, že tento motiv dal vzniknout novému slangovému výrazu, který se později vžil jako název pro tento druh oděvu.

Skutečným původem názvu Mikina je ale obchodní označení Miki (pravděpodobně od jména Michael), které označovalo takové blůzy či pulovry (Podobně v naší řeči zdomácnělo označení pro vysavač jako lux z názvu Elektrolux.)

Stejně tak se původ slova neváže ke slovesu "mykat" od mykané příze, pravidla českého pravopisu uvádějí "mikina".

Materiál: vyrábí se z různých materiálů, jako je například bavlna, polyesterová vlákna, atd.

Pulovr

Pulovr je svetr bez zapínání. Jak vyplývá z názvu (z angl. pull over = přetáhnout), pulovr se obléká přes hlavu.

Původ pulovru sahá až do 15. století, kdy jej nosili námořníci a rybáři. Dnes patří ke společenskému oblečení. Nosí se s košilemi a polokošilemi k oblekovým kalhotám i k džínám. Vzhledem k méně formálnímu rázu se nehodí pod sako nebo jako součást obleku.

Pulovr se původně vyráběl v klasických barvách, jako jsou tmavě modrá, šedá nebo černá. Dnes je možné jej zakoupit i v pastelových barvách s různými vzory.

Sako

Sako je část pánského obleku jako svrchní oděv. Jedná se většinou o oděv z vlny a jejich směsí, výjimečně z bavlny nebo různých umělých materiálů.

Sako může figurovat v pánském (a dámském) oblečení různých úrovní formálnosti: od sportovního saka, které se dá kombinovat s džínami nebo kratásky a může mít loketní záplaty, přes blejzr až po dvoudílný nebo trojdílný oblek. U společenského obleku je sako vyhotoveno ze stejného materiálu jako kalhoty. Slavnostnější než sako (coby součást obleku) je frak a žaket.

Čenově i kvalitativně se liší podle výrobce a použitého materiálu. Tradiční obleková saka vyráběly v bývalém Československu firmy OP Prostějov, Kras Brno, Ozeta Trenčín, OZKN Prešov a další menší výrobci. Po revoluci se setkáváme se značkami Diesel, Zara, Reserved, Kenvelo, Gas a mnohými dalšími. Saka navrhuje také mnoho známých světových návrhářů, mezi ně patří Armani, Hugo Boss a mnozí další. Je určeno k formálním a společenským akcím (pracovní schůzka, pohovor, vernisáž, návštěva vytríbené restaurace, ...) nebo slavnostním příležitostem (opera, divadlo, svatba, ...).

Mezi konzervativní barvy obleku patří černá, hnědá, šedá nebo tmavě modrá. Pro slavnostní příležitosti a večerní akce je vhodná černá. Na méně slavnostní příležitosti nebo přes den nebo v teplých měsících jsou přijatelnější i světlejší barvy jako béžová, světle hnědá, rezná, krémová a bílá (která je populární též v teplých a exotických krajích).

Tradičně bylo sako určeno pro muže, ženy si jeho nošení prosadily teprve před několika dekádami. Saka pro ženy mají specifický střih, většinou jsou více upnuté v pase a jejich výška bývá kratší, často i nad pas (zkrácený střih). Pro ženy je též sako typické v souvislosti s tzv. business stylem, vhodným pro nošení v práci, a lze ho kombinovat jak s kalhotami tak sukní.

Nošení a kombinování

K saku se hodí klasicky košile (s modernější formou límce a dlouhými rukávy) doplněná případnou vestičkou nebo puloverem či cardiganem, podle příležitosti navíc kravata nebo motýlek. Méně často se k saku nosí svetr nebo triko s tzv. želvím krkem (to pak bez dalších doplňků). Pro chladné počasí lze přidat šálu nebo (jako další vrstvu) kabát.

Sako obvykle má dvě (spodní) kapsy a jednu až dvě náprsní kapsy, popřípadě i vnitřní kapsy. Některá saka anglického střihu mají navíc tzv. ticket pocket, menší kapsičku nad pravou spodní kapsou. V levé náprsní kapse může být nošen kapesník coby módní doplněk. Obdobně, na (většinou levé) klopě může být dírka pro květ nebo na ni může být připnut odznáček nebo brož.

Saka se téměř výhradně zapínají na knoflíky; jejich počet bývá jeden až čtyři (větší počet, popř. knoflíky nahrazené háčky bylo časté u historických slavnostních svrchníků). Je-li knoflíků více než jeden, pak se poslední knoflík nikdy nezapíná (výjimkou jsou dvouřadá saka a některé uniformy); u tří a více knoflíků svrchní knoflík může být zapnutý nebo nemusí. Odepnutí všech knoflíků u saka by mělo předcházet posazení (kdy setrvává formální situace), ne však u dvouřadého saka. Zcela sundat sako je vhodné v interiéru při započetí nějaké neformální činnosti (pohoštění na návštěvě, stolování v rodinném prostředí, práce v kanceláři, ulehnutí na lůžko u doktora, před usednutím za volant...).

Rozdělení sak

✧ podle řad knoflíků

- jednořadá
- dvouřadá

✧ střihy

- Regular fit / rovný střih – klasický střih saka vhodný pro všechny postavy.
- Slim fit – střih zeštíhlený v pase, který zvýrazní ramena a postavu, vhodný pro sportovní postavu.
- Oversized – nadměrný střih, který se hodí pro vyšší postavy.
- Zkrácený – zejména u dámských sak, nehodí se pro vyšší postavy

✧ styl

- anglický – typickým prvkem jsou šikmé kapsy
- italský
- mandarinský/orientální – bez výstřihu a bez klop, místo toho s nízkým kolárkem (viz níže)

✧ klop

- peaked lapel – klop se špičkou
- notched lapel – stupínková klop
- shawl lapel – oblá klop
- bez klop – se zvednutým límečkem; typické ve východních kulturách (Čína, Indie, Pákistán, Vietnam, ...)

Smokingové sako má klop typicky zvýrazněné lesklou látkou (nejčastěji saténem). Na rozdíl od kabátu klop kolem zátylku nejde zvednout, resp. k tomu nejsou určeny.

✧ rozparky (vents)

- jeden (vzadu uprostřed)
- dva (vzadu po stranách)

Bunda

Bunda je základní část svrchního oblečení. Pokrývá horní část těla a ramena. Vpředu je otevřená od krku směrem dolů. Zapínání může být řešeno mnoha způsoby jako jsou knoflíky, háčky nebo zip či vázání. Jde o pánský, dámský nebo dětský oděv určený na jaro, podzim a zimu. Chrání před chladným a mrazivým počasím, nebo větrem a deštěm. Bunda je šitá z různých materiálů, například z kůže, polyesteru a elastanu nebo jeansoviny, nikdy ne však z vlněných tkanin a vlněných směsí. Bunda může mít prošívání, nebo polstrování. Bunda působí uvolněnějším a ležérnějším dojmem. Bunda obvykle může být kratší – do pasu, či delší. Některé typy bund jsou často zaměňovány za kabát. Základní účel bundy spočívá v ochraně před špatným počasím a dobré volnosti při pohybu. Bunda i kabát od svého vzniku prošly mnoha změnami a to jak, vizuálními, tak pojmovými. Nejvíce typickým příkladem je zřejmě jistý typ dámské parky, která se pohybuje na pomezí slovního pojmu bunda, ale i také kabát. Rozdíl mezi delší bundou a parkou a klasickým kabátem je však evidentní. Klasická bunda je většinou šitá z umělých vláken. Je kladen důraz na povrch bundy, který je hlavně tvořen z nepromokavých materiálů. Klasickou bundu často zdobí kapuce proti dešti, délka klasické bundy je krátká, většinou po boky. Klasická bunda vyniká ležérním, až velmi sportovním vzezřením. Ke klasické bundě není možné obléci formální oblečení. Naproti tomu, parka má všechny podobné vlastnosti, jako bunda, avšak se liší v zásadě délkou (je delší než bunda), kvůli které bývá často zaměňována za kabát. Parka bývá delší a také často mívá kožešinu na kapuci. Podobné vlastnosti má i například dlouhá prošívaná bunda. I ta může být často zaměňována za kabát. Rozdíly jsou ale velké. To, co můžeme označit za bundu, je zejména její volnočasový, neuhlazený vzhled a obtížné ladění s formálním oblečením. A naopak. To, co můžeme označit, jako kabát, je jeho elegantnější, či upravenější vzhled v podobě vlněného materiálu a jeho snadné ladění s formálním oblečením

Základní typy

- ✧ Softshellové bundy – patří sem bundy, které jsou určené na méně chladné počasí (přelom jara-léta, přelom léta-podzimu). Jde o krátké a tenké bundy.
- ✧ Outdoorové bundy – mají vylepšenou povrchovou i vnitřní úpravu proti nevlídnému počasí. Jsou určeny k delšímu pobytu venku za

nepříznivého počasí. Více chrání proti větru, dešti i mrazu. Jsou to takzvané funkční bundy. Mají speciální funkce, které jsou zastoupeny v bundě buďto jednotlivě, nebo všechny společně. Tím se například nabízí možnost vlastnit jednu bundu s jednou funkcí proti větru, nebo jednu bundu, která má hned dvě funkce a to odolnost proti větru a mrazu. Bundy mají krátkou i dlouhou délku.

- ✧ Bunda s kapucí a kožíškem – tyto bundy většinou vynikají svým módním vzhledem. Důraz je kladen na módně provedené detaily, zejména na kapuci a kožíšek. Jsou vyráběné v krátké i dlouhé délce.
- ✧ Parka (anorak) – jedná se o bundy delší délky, které mají v pase stahování na šňůrku a kapuci. Typická je pro tuto bundu barva khaki.
- ✧ Kožená bunda – vyrobená z vyčištěné kůže zvířat. Používá se jako funkční oděv nebo módní oblečení. Jako funkční oděv ji nosí například motocyklisté, v první polovině 20. století byla užívána piloty (letecké bundy).

Blejzr

Blejzr je druh saka, který tvoří jakýsi mezistupeň mezi sportovním sakem a oblekem. Má poněkud méně formální střih než sako k obleku, oproti kostkovanému tvrdovému či sportovnímu saku je však formálnější. Ke klasickému tmavomodrému blejzru patří mosazné nebo zlaté knoflíky.

Historie

Existují dva druhy blejzrů, dvouřadý a jednořadý. Každý z nich má zcela jiný původ. Dvouřadý blejzr, který může mít jen tmavomodrou barvu, je odvozen z krátkého dvouřadého saka, jež v 19. století tvořilo součást uniformy britského námořnictva. Jeho název prý pochází od válečné fregaty Blazer, jejíž kapitán nechal podobný oděv v roce 1837 ušít své posádce u příležitosti návštěvy královny Viktorie. Nový stejnokroj se posléze rozšířil se i na ostatní loď britského námořnictva. O tom, jak si našlo modré sako se zlatými knoflíky cestu do civilních šatníků, však neexistují žádné důvěryhodné dokumenty. Je možné, že si námořní důstojníci nechávali šít blejzry jako civilní verzi svých uniforem a jejich krejčí nabídli tento střih i ostatním zákazníkům.

Jednořadý blejzr naproti tomu žádnou vojenskou minulost nemá. Vyvinul se z klubového saka, které v 19. století nosili angličtí veslaři, takže se může šít z různobarevných látek.

Užití

Také jednořadý blejzr je dnes převážně tmavomodrý. Poněkud jiná situace je v USA, kde se těší značné oblibě blejzry v barvách lahvově zelené, fuchsiové a žluté. Jednořadý blejzr má obvykle tři kapsy buď bez patky, anebo s patkou, což je výsledek konfekčního šití souběžně se sportovními saky a obleky. Knoflíky bývají většinou modré nebo emailové. Klasicky střižený dvouřadý

tmavomodrý blejzr je dnes populární zejména v USA a v Británii, kde tvoří součást méně formálního oblečení do kanceláře. Pro volnočasový oděv jej však mnozí stále považují za příliš formální.

Blejzry se nosí s řadou dalších oděvů počínaje košilemi s vázankou až po polokošile s rozhalenkou. Ve Francii, Itálii a Španělsku je oblíbená kombinace jednořadého blejzru s kalhotami chino či šedými flanelovými kalhotami a hnědými botami.

Bolero (oděv)

Bolero (nebo také bolerko) je krátký dámský kabátek s krátkými či dlouhými rukávy. Klasická bolera mají rozměry menší vestičky zakrývající ženské poprsí. Mohou být doplněna knoflíky na zapínání.

Bolerka se vyrábějí z různých materiálů (vlna, polyester, viskóza, bavlna) a slouží hlavně jako doplněk společenského oděvu. V poslední době jsou oblíbená bolerka svatební.

Kabát

Kabát je svrchní část oblečení, která zakrývá celou horní část těla. Délka kabátu se může lišit. Nicméně, kabát je vždy delší, a to minimálně do poloviny stehen. Krátký kabát se nazývá kabátek. Tradiční kabát je vyroben z vlny, nebo vlněných směsí. Kabát nemá polstrování. Těmito vlastnostmi se výrazně odlišuje od zimní bundy. Kabát nosí ženy i muži. Většinou se nosí při chladném počasí a chrání před větrem a deštěm a zimou. Často se obléká, jako elegantní vršek pro významné společenské události. Za poslední roky je kabát často mylně zaměňován za delší bundu, kvůli délce. Jsou však přitom opomíjeny některé vlastnosti a fakta. Z pohledu módy se kabát řadí mezi oděvy, které mají uznalejší hodnotu a je tedy nutné se více věnovat módnímu vkusu. Nosí-li žena elegantní kabátek, je to skutečně dáma. Ale skutečná dáma za žádných okolností nenosí ke kabátku batoh na zádech.

Historie

Nejstarší doložený kabát je starý pět tisíc let. Měl ho na sobě Ōtzi, lovec nalezený v alpském ledu.

Typy kabátů

- ✧ Kaban – sportovně mladistvý plášť ve zkrácené délce nad kolena, v pase přiléhavý, nejčastěji s dvouřadovým, rozšiřujícím se zapínáním. Má nakládané nebo prostřížené kapsy, jež mohou být příčné nebo šikmé. Plášť bývá bohatě štěpován. Vyrábí se z vlnařské tkaniny, nejčastěji jednobarevné. Svým řešením připomíná plášť franc. námořníků.
- ✧ Pelerína – volně splývající oděv bez rukávů a kapes, obvykle s průhmatem. Svou volností vytváří zvonové záhyby. Může být dlouhá

nebo krátká. Používá se jako stejnokroj, ale slouží také jako součást večerních oděvů a nosí se místo pláště jako módní oděv. Pelerína. byla původně přehoz bez rukávů, který nosili poutníci. Název je odvozen z franc. pelerin – poutník. Obdobný druh krátké p. byl součástí španělského renesančního oděvu.

- ✧ Kabát s kapucí – bez zapínání, přetahovaný přes hlavu
- ✧ Havelock – jednořadý kabát bez rukávů
- ✧ Kožený kabát
- ✧ Pončo – oděv ve tvaru přehozu s uprostřed vystřiženým otvorem pro hlavu, bez rukávů, ale obvykle s průhmatem. Zhotovuje se z vlnářských tkanin větší hmotnosti a slouží jako dámský nebo dětský módní plášť. Okraje se zdobí třásněmi. Původně je součástí mezinárodního slavnostního oděvu.
- ✧ Raglán – dámský i pánský volný plášť, jehož typickým znakem jsou klínové rukávy, často zdobené štěpováním. Může být jednořadový i dvouřadový a tvarovým řešením se přizpůsobuje platným módním podmínkám. Pojmenován je po anglickém generálovi J. H. Raglanovi.
- ✧ Redingot – v pase přiléhavý plášť, jeho zadní část má podobné střihu jako frak, s bočními švy, umístěnými pod lopatkami, s obloukovitým tvarováním. K dolnímu okraji se rozšiřuje. Fazónka je přizpůsobena módě, raglán může být jednořadový i dvouřadový. Jeho původ je v Anglii, kde v polovině 18. stol. sloužil jako jezdecký oděv, název je odvozen z angl. riding coat – jezdecký kabát. Později se rozšířil do Francie, ale již jako vycházkový plášť, a v 19. stol. tvořil základní typ oblečení. Je představitelem dámského i pánského pláště. V ruském prostředí se pro redingot používal výraz sjurtuk (z francouzského sur tout – „úplně nahoře“).

Střihy kabátů

- ✧ Kabát rovného střihu – klasický střih, který se hodí pro nekonfekční postavy.
- ✧ Kabát vyštíhleného střihu – moderní střih, který je zúžený v pase. Zvýrazní ramena a rysy postavy.
- ✧ Kabát oversized střihu – moderní střih, který je vhodný nejen pro vysoké a štíhlé postavy.
- ✧ Kabát asymetrického střihu – střih, který pomáhá zakrývat nedostatky postavy.

Přísloví

Bližší košile než kabát.

Kravata

Kravata (také vázanka) je část oblečení, které již více než 350 let slouží jako součást pánského šatníku. Podle sociologů a módních historiků je její funkce pouze estetická a sociální. Používání kravaty upravuje etiketa. Muži ji nosí na společenské, formální akce, v obchodním styku a na slavnostní události. V posledních několika dekádách (zřejmě od 40. let 20. století) našla kravata místo i v šatníku žen. Je také součástí mnoha uniforem.

Popis

Kravata je osově souměrného čtyřúhelníkového tvaru, zhruba 130–170 cm dlouhá, v nejširším místě může mít 5–10 cm, na opačném konci 2–3 cm. Šity jsou z rubové strany, ať už z více dílů či vcelku, do tvaru zužující se trubice, která se poté protáhne na líc a konečný tvar vznikne souměrným přezehlením. Z vnitřní strany na obou koncích kravaty bývá podestýlka, (u dražších) ze saténu, nebo z polyesteru. Nejčastějšími dvěma materiály, ze kterých se šije, jsou hedvábí, které bývá použito u těch kvalitnějších; a polyester, který má zase menší mačkovost. V poslední dekádě vznikla „odnož“ pletených kravat s hranatým koncem (bez typické špičky) pro semiformální příležitosti.

Kravaty mohou mít mnoho motivů – pruhy, puntíky, kostky, paisley, vzory – nebo být jednolitě, bez vzoru. Existují tzv. univerzitní kravaty s emblémy a symboly jednotlivých univerzit, obdobně to může být pro kapely či hudební spolky, jiné instituty. Na nejformálnější příležitosti je černá hedvábná kravata bez vzoru, která se dá nosit i na tzv. black tie events, zaměnitelně s černým motýlkem. Šikmé proužky jsou vhodné pro byznys. Ostatní vzory jsou pak poloformální a otázkou osobního stylu jeho nositele. Nejméně formální jsou kravaty s potiskem, obrázky, tematickými motivy (typu Vánoce, komiksoví hrdinové), které jsou jako volba do společnosti diskutabilní. Občas se dají jako inovativní vynález sehnat kravaty s malými kapsičkami, ale z hlediska pánské módy a stylu jsou vnímány spíše jako výstřelky a kuriozity.

Kravaty jsou určeny na košile s límečkem a dlouhými rukávy (až na výjimky typu pracovních uniforem, Svědků Jehovových apod.). Společenské košile mohou mít ad hoc dírky s knoflíky na špičce límečku tak, aby kravatu u krku lépe zafixovaly. Dalším, spíše estetickým doplňkem (a jedním z mála šperků pánského oblékání), je kravatová jehlice, která propichuje kravatový uzel ke smyčce kolem krku, nebo kravatový špendlík, který vypadá jako větší spínací špendlík a též upíná kravatu v oblasti jejího uzlu.

Na zadní straně mívají kravaty malé poutko, kterým se po uvázání uzlu provlékne tenčí konec kravaty, aby neplandal. Kravata se dá u prsou dodatečně upnout kravatovou sponou, která ji ke košili připne u okraje, kde se nacházejí knoflíkové dírky.

Historie

Historie kravaty začíná v roce 1635, kdy do Paříže dorazili chorvatští vojáci podpořit krále Ludvíka XIII. Jejich tradiční oblečení zahrnovalo i barevný šátek, který měli uvázaný kolem krku. Šátky byly vyrobeny z různého materiálu. Kravaty se staly brzy součástí uniformy francouzské armády.

Ve francouzštině se Chorvati dříve nazývali Cravate (dnes Croate). Odtud tedy vzniklo pojmenování tohoto módního doplňku cravate, které se přes německé Kravatte dostalo do i češtiny. Zde se však v současnosti používá pouze pro moderní kravaty, historické typy se označují jako nákrčníky. Naopak třeba v angličtině se výraz cravat používá jen pro nákrčníky.

Jak vázat kravaty

Přestože lze teoreticky vytvořit až 85 variant uvázání kravaty (dle publikace *The 85 Ways to Tie a Tie* Thomase Finka a Yonga Maoa z roku 1999), nejběžnějších je pět typů:

- ✧ (plný) Windsor
  - velký symetrický široký uzel, který spotřebuje hodně délky
  - hodí se na slavnostní příležitosti
  - ke košili se širokým límcem
  - připisuje se britskému králi Edwardovi VIII.
- ✧ Manhattan
  - menší asymetrický uzel
  - jednoduchý na uvázání
  - ke košili s úzkým až středním límcem
- ✧ poloviční Windsor
  - menší symetrický trojúhelníkový uzel
  - skromnější varianta Windsoru
  - ke košili se středně širokým límcem
- ✧ Pratt (Shelby)
  - představen byl v roce 1989 Jerry Prattem v TV show Dona Shelbyho
  - symetrický uzel, populární zejména v USA
- ✧ Long (Four in Hand)
  - používá se nejčastěji
  - je vhodný ke košilím, jejichž límečky jsou u sebe blízko
  - patří mezi asymetrické uzle
  - dobře vynikne u širších kravat

Kravatu je obvyklé nosit spolu s do kalhot zastrčenou košilí, přičemž v současnosti je doporučeno, aby kravata u košile zakrývala celý svislý pás knoflíků a její špička sahala přibližně k hornímu konci spony pásku. V minulých dekádách a v případě některých uniforem byla/je přijatelná kratší délka. Případ, kdy je kravata tak dlouhá, že její kratší konec není zakryt širším a „přečuhuje“, nepůsobí esteticky pěkně – je-li to možné, lze zvolit uzel, který používá více délky kravaty (jako třeba plný Winsor), nebo kratší konec zastrčit do košile dírou mezi knoflíky.

Spona na kravatu

Spona na kravatu slouží kuchycení kravaty ke košili tak, aby zabránila nechtěnému pohybu kravaty. Ideální výška připnuté spony na kravatě je mezi třetím a čtvrtým knoflíkem na košili.

Spona také plní roli módního doplňku. Muži, kteří sponu nosí, si musí dávat pozor na její délku, aby nepřesahovala šířku kravaty, a aby nebyla moc malá. Nejideálnější délka spony je do tří čtvrtin kravaty.

Existují různé spony na kravatu od klasických kovů, skla až po ty dřevěné.

Motýlek (oděvní doplněk)

Motýlek je doplněk společenského či formálního oděvu. Nosí se uvázaný na krku – kolem límečku košile. Je vhodný pro všechny příležitosti, pro které je vhodná kravata; o trochu méně častější je v byznyse a naopak o trochu více na kulturních akcích. Muži jej nosí už přibližně čtyři století.

Motýlek je tradičně doplněk pánského oblékání, ale před několika desetiletími se dostal i do dámské módy (kde však soupeří se šátký a ascoty); lze sehnat i motýlky pro děti.

Doporučená délka motýlku by měla odpovídat vzdáleností mezi okraji obočí.

Příležitosti nošení

Pro večerní formální obleky, tedy frak nebo smoking, je motýlek předepsanou součástí a to (podle typu události – black tie event, white tie event) striktně černé nebo bílé barvy. Nejčastěji se nosí na plesy a taneční kursy, či bývají součástí pracovních uniforem číšníků, krupíerů a podobných profesí. Častěji jej také nosí akademici, uvaděči, zápasoví rozhodčí, operní zpěváci, dirigenti, hudebníci big bandů a vážné hudby, je součástí i některých uniforem. Motýlky (jiných barev, vzorů, materiálů) ale mohou být součástí i poloformálního, dokonce i volnočasového oblečení.

Rozdělení

Vázaný motýlek je historicky starší, klasičtější a formálnější podobou motýlka. Je tvořen buď jediným kusem látky (poté je ale určen jen na jeden

konkrétní obvod krku) nebo je po svém obvodu opatřen sponou, pomocí níž jde upravit jeho délku. Jeho tvar je symetrický, uprostřed užší pás, na koncích rozšířený ve tvaru jedné a půl vlny. Typický vázaný motýlek široký zhruba 7 cm v nejširším místě, 2-3 cm podél krku a jeho délka se pohybuje kolem 85 cm. Okraje má nejčastěji buď rovné, kulaté nebo do mírné špičky v tupém úhlu. Obě strany vázaného motýlka bývají stejně kvalitní, protože po uvázání je ta „rubová“ v určitých místech vidět. Tento typ motýlku není symetrický.

Předvázaný motýlek je tvořen předem uvázaným nebo ušitým uzlem (či jeho napodobeninou), který je připevněn na pásku, jenž nemusí být ze stejného materiálu jako uzel, nebo sponkou, kterou se připíná na košili. Na rozdíl od vázaného motýlku též nemusí být stejné konstrukce – tedy ne dvouvrstvý ale jen v podobě látkového obdélníčku uprostřed stáhnutým stuhou. Nejen z toho důvodu předvázaný motýlek není vhodné nosit s tzv. frakovou košilí; též pro ty nejslavnostnější situace se doporučuje zvolit vázaný motýlek. Naopak, hodí se jako součást poloformálního a tzv. kreativního stylu a/nebo jako módní výstřelek (zejména v aktuálně populární jiné-než-látkové formě).

Angličtina mimo označení bow-tie jako všeobecný pojem používá ještě slova semi-butterfly pro motýlky klasických velikostí, butterfly pro vysoké motýlky a bat-wing pro nízké motýlky nebo vázané motýlky bez vlkového rozšíření. String tie označuje vázaný motýlek s prodlouženými konci – přecházející do podoby mašle; ten je typický pro jižanské státy USA a Mexiko.

Obsah

<i>Dějiny odívání v Evropě</i>	2
<i>Chiton</i>	2
Nošení a druhy chitonu	3
<i>Toga</i>	3
Popis	3
Druhy togy	3
Historie	3
<i>Období románské kultury</i>	4
Románská kultura v Čechách	4
<i>Gotická kultura</i>	6
<i>Renesanční móda</i>	7
Renesanční oděv v Itálii	7
Španělská manýristická móda	8
Uhersko	8
Německý renesanční oděv	9
Anglická renesanční móda	9
<i>Baroko</i>	9
<i>Rokoko</i>	10
<i>19. století</i>	10
Přelom století	10
Klasicismus	11
Biedermeier	11
Ve znamení turnýry	12
„Krásná epocha“ – přelom století	12

20. století	13
-------------	----

Dnešní nejčastější oděvy 14

Košile	14
--------	----

Historie	14
----------	----

Vzhled a způsoby nošení	14
-------------------------	----

Další typy košil a svrchních oděvů	14
------------------------------------	----

Nežehlící košile	15
------------------	----

Tričko	15
--------	----

Polotriko	15
-----------	----

Tunika	16
--------	----

Popis	16
-------	----

Církevní oděv	16
---------------	----

Historie	16
----------	----

Tunika v současnosti	16
----------------------	----

Blůza	17
-------	----

Podobnost s košilí	17
--------------------	----

Součást vojenské uniformy	17
---------------------------	----

Pravopis	17
----------	----

Noční košile	17
--------------	----

Historie	17
----------	----

Druhy nočních košil	18
---------------------	----

Materiál	18
----------	----

Švédská košile	18
----------------	----

Kulturní reference	18
--------------------	----

Vesta (oděv)	19
--------------	----

Historie	19
----------	----

Charakteristika a užití	19
<i>Svetr</i>	19
Historie	20
<i>Mikina</i>	20
Pravděpodobný původ slova	20
<i>Pulovr</i>	20
<i>Sako</i>	21
Nošení a kombinování	21
Rozdělení sak	22
<i>Bunda</i>	23
Základní typy	23
<i>Blejzr</i>	24
Historie	24
Užití	24
<i>Bolero (oděv)</i>	25
<i>Kabát</i>	25
Historie	25
Typy kabátů	25
Střihy kabátů	26
Přísloví	26
<i>Kravata</i>	27
Popis	27
<i>Jak vázat kravaty</i>	28
<i>Spona na kravatu</i>	29
<i>Motýlek (oděvní doplněk)</i>	29
Příležitosti nošení	29
Rozdělení	29

